

له بلاو كراوه كانی مائپه ری بهه شت

حوكمی

چه پله لیدان

له روانگهی شه رعه وه

التحقیق

فی مسألة التصفیق

بقلم/ناصر بن حمد الفهد

وه رگیړانی / زریان سه رچناری

مائپه ری بهه شت

ba8.org

مائپه رنکی نیسلا می زانستی په روه رده بی یه و له پیناو بلاو كړدنه وهی نه و نیسلا مه یه كه سه نه فی
صانح - پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سه ری بوون -
وه سه ر به هیچ گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئىنەوه شهريانە بلاو دەكاتەوه كه دەبنە هۆي:

١. شارەزاكردنى موسولمانان و پهروهردەكردنيان لەسەر ريگا راستەكەى ئىسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبى بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەى ئىسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننەت، بە تېگهشتنى پيشين و پيشهوايانى ئوممەت.

٢. پاك كردنەوهى بيروباوهپ و رهوشتى موسولمانان، له دياردهكانى شيرك و كوفر و تاوان.

٣. پالائوتن و تهصفیه كردنى ئاينى ئىسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهكان.

٤. وربا كردنەوهى موسولمانان له شوپنهوارى خراپى ريوایهته لاواز و ههلبهستراوهكان.

٥. پته و كردنى برايهتى يهكى راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەى ئىسلام و نههيشتن و كهمكردنەوهى دهمارگيرى مهزههبي و حيزبى.

ئامانجمان:

ئاشناكردنى كۆمهلگايه له ئىسلامى رهسەن و دروستكردنى تاك و كۆيهتى بۆ تېگهشتن له سهراچاوهكانى كه بریتين له قورئانى پيرۆز و سوننەتى صەحيح و ئاشكراكردنى ئەو شتانهى كه نامۆن به ئىسلام و خراونەته نيويهوه به چەندین دەستهواژهى دەنگ و پەنگ و نوسراوى له بوارهكانى بيروباوهپ و رهوشت و ئاكار و پهروهردە و زانست و پزىشكى و گەشەى كۆمهلايهتى.

خودايه داوات ئى دەكەين دامەزراومان بکهیت ، وتهوفیقمان بەدیت بۆ هەر كار وگوفتاریكى جوان وچاک بهو شیوهیهی كهخۆت لىی رازیت.

ستافى مائپهري بههشت

سَمَاءُ الْحَرَمِ الْحَرَامِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمِنَ الْوَالِهِ وَبَعْدُ:

له پۆژنامه‌ی (عكاظ) ژماره (۱۱۰۱۲) ی به‌رواری (۲۴/۵/۱۷۰۴ك) ئەمه‌ی خواره‌وه‌م به‌رچاو كه‌وت:

پرسیار كرا له شیخی به‌پیز ... ده‌باره‌ی په‌خنه‌ گرتنی هه‌ندیک مامۆستا له‌و قوتابیانیه‌ی له‌ناو‌پۆلدا چه‌پله‌ لێده‌ده‌ن به‌مه‌ستی هاندانی هاو‌پێکانیان، وه‌ ئه‌وه‌ ده‌که‌ن به‌به‌لگه‌ که‌ گوايه‌ ئه‌و‌کاره‌ له‌کرده‌وه‌ی موسولمان نییه‌ و دروست نییه‌.

ئەویش له‌وه‌لامدا ده‌لێت: ئەو‌که‌سه‌ی که‌وا ده‌بینیت چه‌پله‌لێدان دروست نییه‌ پێش هه‌مو شتیک پێویسته‌ به‌لگه‌ی شه‌رعی پێبیت، تا‌کو بزانی‌ن حوکمی شه‌رع چیه‌ له‌و باره‌یه‌وه‌، جا ئه‌گه‌ر به‌لگه‌یه‌کی سه‌لمینه‌ری پێ بوو ئه‌وا دروست نییه‌ که‌ قوتابیه‌کان به‌و‌کاره‌ هه‌ستن. به‌لام ئه‌و‌که‌سانه‌ی که‌ پێیان وایه‌ ئه‌و‌کاره‌ هه‌چی تێدانیه‌و ده‌بیته‌مايه‌ی هاندانی قوتابیه‌کان و سه‌رنج پاكیشتانیان ئه‌وا نابیت ریگریان لێبکریت، چونکه‌ ئه‌وه‌ی که‌ بێباوه‌ره‌کان کردویانه‌ ئه‌وه‌ بووه‌ فیکه‌و چه‌پله‌یان لای مالی خوادا لێداوه‌ له‌ بری نوێژو پارانه‌وه‌، نه‌ک له‌کاتی سه‌رسام بون و به‌باش زانینی شتیک، تا‌کو بگوتریت هه‌رکاتیک موسولمانیش له‌کاتی سه‌رسام بون و به‌باش زانینی شتیکدا چه‌پله‌ی لێدا ئه‌وا خۆی چواندوه‌ به‌ بێباوه‌ره‌کان. چونکه‌ له‌ پاستیدا خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ (الأنفال). (مُكَاءً) واتا: فیکه‌لێدان. (وَتَصَدِيَةً) واتا: چه‌پله‌لێدان. وه‌ئه‌وان ئه‌و کارانه‌یان وه‌کو په‌رستن ئه‌نجام ده‌دا. ته‌واو.

وعليها تصحيح الشيخ

بتاريخ ۱۴/۸/۱۴۱۸.

ده‌لیم: ئه‌و وه‌لامه‌ش راست نییه، به‌لکو راست ئه‌وه‌یه که به‌ه‌مو شی‌وه‌یه که چه‌پله‌لیدانه حه‌رامه، ئیتر به‌ه‌ر مه‌به‌ستیک لیبدریت، به‌لگه‌ی حه‌رام بونه‌که‌شی له‌چهند روویه‌که‌وه‌یه:

به‌لگه‌ی به‌که‌م:

خوای گه‌وره سه‌رزه‌نشتی بیباوه‌ره‌کان ده‌کات و ده‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ (الانفال).

واته: وه‌نوێژ کردنیشیان له‌لای که‌عه‌دا هیچ نه‌بوو جگه‌له‌ فیکه‌و چه‌پله‌ لیدان. له‌ ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا به‌ سه‌حیحی گێڤدراوه‌ته‌وه‌ له‌ (ابن عباس و ابن عمر و عطیة و مجاهد و الضحاک و الحسن و قتادة) وه‌ که‌ گوتویانه: (المُكَاءُ: الصَّفِيرُ. وَالتَّصَدِيَةُ: التَّصْفِيقُ). واته: الْمُكَاءُ فیکه‌یه. وه‌ التَّصَدِيَةُ چه‌پله‌یه.

هه‌روه‌ها (حسان‌ی کورپی ثابت) یش ﷺ له‌ هۆنراوه‌یه‌که‌دا هاوبه‌ش بریارده‌ره‌کان به‌وه‌ عه‌یبدارده‌کات که‌ کرده‌وه‌ی وه‌ک چه‌پله‌و فیکه‌یان تیدا باو بووه، وه‌ ده‌لیمت:

إذا قام الملائكة انبعثم... صلواتكم التصدي والمكاء

جا که بۆمان پون بۆوه چه پله لیدان پیشه‌ی هاوبه‌ش بریارده‌ره‌کان بووه له‌په‌رسته‌نه‌کانیاندا له‌لای (کعبه‌ی) مالی خوادا، ئیتر دروست نییه بۆ موسولمان ئه‌وکاره ئه‌نجام بدات ئه‌گه‌ر مه‌به‌ستیشی پیی خواپه‌رستی نه‌بیّت، وه‌هه‌رچه‌نده ته‌نها وه‌ک به‌باشزانیی کاریک یان بۆ هاندان بی‌کات، ئه‌مه‌ش له‌چه‌ند لایه‌نیکه‌وه:

لایه‌نی یه‌که‌م:

به‌پراستی له‌شه‌رعدا ئه‌وه سه‌لماوه که خۆچواندن به‌بیباوه‌پان به‌هه‌موشیوه‌یه‌که قه‌ده‌غه‌یه، به‌تایبه‌تی له‌لایه‌نی په‌رسته‌نه‌کانیانه‌وه، هه‌رچه‌نده به‌شیوازیکی جیاواز له‌وانیش ئه‌نجام بدریّت. لی‌ره‌دا ئه‌وه ئاشکرایه که هاوبه‌ش بریارده‌ره‌کان چه‌پله‌یان کردبوو به‌په‌رستن، بۆیه خۆچواندن پییان و چه‌پله‌لیدان هه‌رامه هه‌رچه‌نده له‌پروی یاری و هاندان و ئه‌و باب‌ه‌تانه‌شه‌وه لی‌بدریّت. وه‌ ئه‌وه به‌مه‌رج ناگیريّت له‌ چه‌پله‌ لیداندا ته‌نها له‌کاتی‌کدا هه‌رام بیّت به‌وه مه‌به‌سته لی‌بدریّت که هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌ره‌کان لییانداوه.

(شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةَ . رَحْمَةُ اللَّهِ .) له کتیبی (الاقضاء ۱/ ۱۹۶) دوا‌ی ئه‌وه‌ی که کۆمه‌لیک به‌لگه‌ی زۆری باسکردوو له‌ باره‌ی هه‌رامی‌تی خۆ چواندن به‌ هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌ره‌کانه‌وه له‌ شیوازی په‌رسته‌نه‌کانیاندا ئه‌گه‌ر به‌هه‌مان مه‌به‌ستیش ئه‌نجام نه‌دریّن، پاشان ده‌فه‌رمویّت: وکان فيه تنبيه على أن كل ما يفعله

المشركون من العبادات ونحوها مما يكون كفرا أو معصية بالنية ينهى المؤمنون عن ظاهره وإن لم يقصدوا به قصد المشركين سدا للذريعة وحسما للمادة. ته‌واو

واته: ئەو به‌لگانه له‌وه ئاگادارمان ده‌که‌نه‌وه که هه‌مو کرده‌وه‌یه‌کی هاوبه‌ش بریارده‌ره‌کان له‌په‌رستن و هاوشیوه‌کانی ئیتر به نیتی کوفربیت یان سه‌رپیچی بیت، روکه‌شه‌که‌ی قه‌ده‌غه‌ کراوه له ئیماندار که نه‌یکات هه‌رچه‌نده مه‌به‌ستیشیان ئەو مه‌به‌سته‌ی هاوبه‌ش بریارده‌ره‌کان نه‌بیت، بۆ ئەوه‌ی به هه‌مو شیوه‌یه‌ک خۆچواندن پێیانه‌وه بنه‌بر بکریت.

وه (ابن الجوزي رحمه الله تعالى) له کتیبی (تلبیس إبلیس ۱/۳۱۶) فه‌رمویه‌تی: (والتصفيق منكر يطرب ويخرج عن الاعتدال وتتنزه عن مثله العقلاء ويتشبه فاعله بالمشركين فيما كانوا يفعلونه عند البيت من التصدية وهي التي ذمهم الله عز وجل بما فقال ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ فالمكاء: الصفير والتصدية: التصفيق). ته‌واو.

واته: (چه‌پله‌لیدان کارێکی نابه‌جییه‌ پیاوده‌خاته سه‌ر به‌زموشادی و له‌باری ئاسایی خۆی ده‌ری ده‌کات، بۆیه‌ خاوه‌ن ژیرییه‌کان خۆیانی لێ به‌دورده‌گرن، چونکه ئەوه‌ی پێی هه‌لده‌سیت خۆی چواندوو به‌ هاوه‌لپه‌یداکه‌ره‌کان له‌وه‌دا که ئەوانیش له‌لای مالی خوادا ئەوه‌کرده‌وانه‌یان ده‌کرد وه‌ک چه‌پله‌لیدان، که خوای گه‌وره‌ سه‌رزه‌نشتی کردن له‌سه‌ری و فه‌رموی: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ (المکاء) فیکه‌یه‌و، (التصدية) چه‌پله‌لیدانه‌).

لایه‌نی دووهم:

له راستیدا له‌لایه‌نی خۆچواندن به بیباوه‌ره‌كانه‌وه، هیچ موسولمانێك نابینیت كه هه‌مان مه‌به‌ستی ئه‌وانی هه‌بیت، وه له شه‌رعیشدا ئه‌وه به‌مه‌رج نه‌گیراوه، چونكه ئه‌گه‌ر ئه‌وه مه‌رجه دابنێن و بلێن خۆچواندن به بیباوه‌پان حه‌رام نییه‌ ته‌نها له‌كاتێكدا نه‌بیت كه به‌هه‌مان مه‌به‌ستی ئه‌وان ئه‌نجام بدریت، ئه‌وا زۆریك له‌وه ده‌قانه هه‌لده‌وه‌شینی‌نه‌وه كه قه‌ده‌غه‌مان لێده‌كه‌ن خۆمان بچوینێن به‌وان، كه‌واته: (النتیجة باطله فمقدمتها باطله أيضا). واته: (هه‌موو سه‌ره‌نجامی‌کی پوچ ئه‌وا سه‌ره‌تاكه‌شی به‌هه‌مان شیوه‌ پوچه‌!).

وه (شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةَ . رَحِمَهُ اللهُ) له كتیبی (الافتضاء ١/٤٩١) هه‌ندیك له شیوازه‌كانی خۆچواندنی به بیباوه‌پان باسكردووه پاشان فه‌رمویه‌تی: (كان في الأصل مأخوذا عنهم) (أي عن الكفار) إما على الوجه الذي يفعلونه، وإما مع نوع تغيير في الزمان أو المكان أو الفعل ونحو ذلك، فهذا غالب ما يتلى به العامة).

واته: هه‌ر له‌بنه‌ره‌تدا له‌وانه‌وه وه‌رگیراوه-واتا له بیباوه‌ره‌كانه‌وه- جا یان به‌هه‌مان شیواز كه ئه‌وان ئه‌نجامیانده‌دا، یان له‌گه‌ل هه‌ندیك گۆرانکاریدا له‌كات و شوین و ئه‌نجامدانه‌كه‌ی و ئه‌وشتانه‌دا، ئه‌م كاره‌ش به‌زۆری كه‌سانی ئاسایی پیوه‌ی گیرۆده‌ده‌بن. پاشان حوكمه‌كه‌ی و حه‌رامبونه‌كه‌ی له‌شه‌رعدا باسكردووه.

لایه‌نی سییه‌م:

حه‌رامبونی ئەم بابە‌ته‌و هاوشیۆه‌کانی پله‌پله‌یه، واتا خۆچواندن به‌وان له چه‌پله‌لیداندا وه‌کو په‌رستنیک تاوانه‌که‌ی چ‌رترو گه‌وره‌تره له چه‌پله‌لیدان به‌بی هه‌بونی ئەو مه‌به‌سته‌ی ئەوان، هه‌رچه‌نده هه‌موویان هه‌ر حه‌رامن، ئەمه‌ش پون و ئاشکرایه له‌لای که‌سێک که وردبیتته‌وه له به‌لگه شه‌عه‌یه‌کان له باره‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی خۆچواندن به بیباوه‌رانه‌وه. که به پشتیوانی خوی گه‌وره هه‌ندیکیان باس ده‌که‌ین.

(ابن القيم رحمه الله تعالى) له کتیبی (إغاثة اللهفان ۱/ ۲۴۴) فه‌رمویه‌تی:
والمقصود أن المصنفين والصفارين في يراع أو مزمار ونحوه فيهم شبه من هؤلاء- يعني مشرکي قريش- ولو أنه مجرد الشبه الظاهر فلهم قسط من الذم بحسب تشبههم بهم وإن لم يتشبهوا بهم في جميع مكائهم وتصديتهم والله سبحانه لم يشرع التصفيق للرجال وقت الحاجة إليه في الصلاة إذا ناهم أمر بل أمروا بالعدول عنه إلى التسبيح لئلا يتشبهوا بالنساء فكيف إذا فعلوه لا حاجة وقرنوا به أنواعا من المعاصي قولاً وفعلاً.
ته‌واو

واته: مه‌به‌ست ئەوه‌یه چه‌پله و فيکه لیده‌ره‌کان به شمشال و جوزه‌له و ئەوشتانه جوریک له خۆچواندنیان تیدایه به‌وان- واتا هاوبه‌ش په‌یداکه‌ره‌کانی قورپه‌یش- هه‌رچه‌نده ئەگه‌ر هه‌ر به‌پوکاریش خویان به‌وان بچوینن، ئەوه هه‌ر

هه‌ندیك تاوانیان دیته ئه‌ستۆ به‌گویره‌ی خۆچواندنه‌که پێیان، هه‌رچه‌نده له‌هه‌موو فیکه‌و چه‌پله‌کانیشدا خۆیان نه‌چواندبیت پێیان، چونکه خوای گه‌وره ریگه‌ی به‌چه‌پله نه‌داوه بۆ پیاوان له کاتی پێویستیدا پێی که له‌ناو نوێژدا توشی پێویستیه‌ک بووین، به‌لکو فه‌رمانیان پێکراوه خۆیان لێ ببوین و (سبحان الله) بکه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی خۆیان نه‌چوینن به ئافره‌تان، ئاخۆ چۆنبیت ئه‌گه‌ر هه‌ستن به‌وکاره له‌کاتی ناپێویستیداو چه‌ندین سه‌رپێچی گوفتاری و کرداری تری پێوه بلکینن؟).

لایه‌نی چواره‌م:

له‌راستیدا چه‌پله‌لیدان کاری بێباوه‌ره‌کان نه‌بووه ته‌نها له په‌رستنه‌کانیادا به‌لکو یه‌کیك بووه له داب و نه‌ریته‌کانیشیان، وه‌موسولمانه‌کانیش هه‌ر له‌وانه‌وه ئه‌و کاره‌یان هیناوه، ئه‌مه‌ش له به‌لگه‌کانی خواره‌وه‌دا پونتر ده‌کریته‌وه به پشتیوانی خوا.

به‌نگهی دوهم:

چه‌پله‌لیدان له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا که پیشه‌ی بیباوه‌ره‌کانی جاران بووه له په‌رسته‌نه‌کانی‌اندا، پیشه‌ی بیباوه‌رانی ئیستاشه‌ وه‌کو نه‌ریتیک، ئه‌مانیش ئه‌گه‌ر کاریکیان پی‌باشیبت یان مایه‌ی سه‌رسامی بیت لایان یاخود بیان‌ه‌ویت که‌سیک هانبدن، هه‌لده‌ستن به‌لیدانی فیکه‌و چه‌پله‌. ئه‌م جو‌ره‌ کرده‌وه‌یه‌ش ته‌نها له‌وانه‌وه‌ گو‌یزراوته‌وه‌ بو‌ناو موسولمانان.

له‌ راستیدا فه‌رموده‌ی زۆره‌اتوو له‌ باره‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی خو‌چواندن به‌ بیباوه‌رانه‌وه‌، زانراوترینیان ئه‌و فه‌رموده‌یه‌یه‌ که‌ (الإمام أحمد) و (أبو داود) و جگه‌ له‌وانیش له‌ (إبن عمَرَ رضی‌الله‌عنهم) گه‌یروایانه‌ته‌وه‌ که‌ پی‌غه‌مبه‌ر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فه‌رمویه‌تی: (مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ) ^(۱).

واته‌: (هه‌رکه‌سیک خو‌ی بچو‌ینیت به‌ هه‌رنه‌ته‌وه‌یه‌ک ئه‌وه‌ به‌یه‌کیک له‌وان داده‌نریت).

^۱ رواه أحمد في مسنده (۵۰/۲) . و أبو داود في سننه (۴/۳۱۴ رقم ۴۰۳۱). قال المنذري في تهذيب سنن أبي داود (۲۵/۶) : (في إسناد عبد الرحمن بن ثابت بن ثوبان وهو ضعيف). وقال شيخ الإسلام ابن تيمية في اقتضاء الصراط المستقيم (۱/۲۳۶): (وهذا إسناد جيد) . وذكره السيوطي في الجامع الصغير (۲/ ۵۹۰ رقم ۸۵۹۳) . وأشار إلى أنه حسن. من رواية أبي داود ، والطبراني في الأوسط . وقال الحافظ العراقي : سنده صحيح ، وصححه ابن حبان ، وله شاهد عند البزار . وعند أبي نعیم في تاريخ أصبهان . يُراجع : كشف الخفاء (۲/۳۱۴ رقم ۲۴۳۶) . وقال الألباني - رحمه الله - : صحيح . يُراجع : إرواء الغلیل (۸/ ۴۹ رقم ۲۳۸۴).

(شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةَ رَحِمَهُ اللَّهُ.) له كَتَيْبِي (الاقْتِضَاءُ) (١/٨٣)) فه‌رمويه‌تی:
 (وهذا الحديث أقل أحواله يقتضي تحريم التشبه بهم وإن كان ظاهره يقتضي كفر المتشبه
 بهم كما في قوله تعالى ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ (المائدة) ته‌واو.

واته: ئەو فه‌رموده‌یه که‌مترین لایه‌نی، ئەوه ده‌گه‌یه‌نی‌ت که خۆچواندن به
 بیباوه‌ران حه‌رامه هه‌رچه‌نده پ‌واله‌ته‌که‌ی وادیاره خۆچوینەر پ‌ییان
 بیباوه‌رده‌بی‌ت، وه‌ک له فه‌رمایش‌تی خ‌وای گه‌وره‌دا هات‌وهه هه‌رکه‌سی‌کی‌ش له
 ئیوه بی‌یته د‌وستیان، ئەویش له‌وان ده‌ژمی‌ردری.

هه‌روه‌ها له‌باره‌ی ئەو فه‌رموده‌یه‌وه له کت‌یب‌ی (الاقْتِضَاءُ/١/١٨١)
 فه‌رمويه‌تی: (موجب هذا تحريم التشبه بهم مطلقا). واته: (قسه‌ی راست ئەوه‌یه که
 خۆ چواندن پ‌ییان به‌په‌های‌ی حه‌رامه).

ئ‌یتر قسه له‌باره‌ی حه‌رام‌بونی خۆچواندن به بیباوه‌رانه‌وه وه ه‌ینانه‌وه‌ی
 به‌لگه له قورئان و فه‌رمود‌ودا و کرده‌وه‌ی ئەصحابه و پ‌یشین، ئەوا (شیخ الإسلام
 رضوان الله علیه) ز‌ور به‌جوانی ه‌یناوی‌تی له کت‌یب‌ه‌که‌یدا (اقتضاء الصراط المستقیم
 لمخالفة أصحاب الجحيم) پ‌یویسته بگه‌رئ‌ینه‌وه‌سه‌ری.

ل‌یره‌دا مه‌به‌ستمان ئەوه‌یه که چه‌پله‌ل‌یدان پ‌یشه‌ی بیباوه‌ران بووه له
 په‌رسته‌کانیاندا، وه‌ک له پ‌یشه‌وه باسکرا، هه‌روه‌ها به‌ش‌یکه له داب
 ونه‌ر‌یته‌کانیشیان وه‌ک ئ‌یستا ب‌وت ر‌ون ب‌وه، ئ‌یتر له به‌ر ئەو دوو لایه‌نه هه‌ستان

به‌وکاره حه‌رامه، چونکه خۆچواندن به بیباوه‌پان به شیوه‌یه‌کی گشتی قه‌ده‌غه‌یه،
چۆن ده‌بیته‌ئه‌گه‌ر هه‌ردولایه‌نه‌که‌ی تیدا کۆ بیته‌وه‌؟!.

به‌نگه‌ی سییه‌م:

وه‌کو باسکراوه چه‌پله و فیکه له کرده‌وه‌ی قه‌ومی لوط بووه:

(ابن عساکر) به سه‌نده‌ی خۆی له کتیبی (تاریخ ۳۲۱/۵۰) له (أبي أمامة
الباھلي) گێراویتییه‌وه که فه‌رمویه‌تی: (كان في قوم لوط عشر خصال يعرفون بها -
وذكر منها والمكاء-).

واته: (له "قه‌ومی لوط" دا "ده" خوڤه‌وشت هه‌بوو که پێی ده‌ناسرانه‌وه-
فیکه لیدان-).

هه‌روه‌ها به‌سه‌ندی خۆی گێراویتییه‌وه (۳۲۲/۵۰) له (علي كوري
أبو طالب) ه‌وه ﷺ که فه‌رمویه‌تی: (ست من أخلاق قوم لوط في هذه الأمة- وذكر
منها الصفيير-).

واته: (شه‌ش شت له په‌وشتی قه‌ومی لوط بووه له‌م ئوممه‌ته‌شدا هه‌ن -
فیکه لیدان-).

وه هه‌روه‌ها به‌سه‌ندی خۆی گێراوێتی‌ه‌وه له (حسنی کوری علی‌کوری
 أبو‌طالب) ه‌وه ﷺ که فه‌رمویه‌تی: (عشر خصال عملتها قوم لوط بها أهلكوا - وذكر
 منها والصفير والتصفيق).

واته: ("ده" خوڤه‌وشت قه‌ومی لوط پێی هه‌ستاوان وه بووه هۆی
 له‌ناوچونیان - فیکه‌و چه‌پله -).

ئهو ده‌قانه سه‌حیح بن یان نا! به‌لگه‌ن له‌سه‌ر قه‌ده‌غه‌کردنی ئهو نه‌ریته، جا
 ئه‌گه‌ر سه‌حیح بن ئه‌وا مه‌سته‌که‌ی پون و ئاشکرایه که دروست نییه خۆچواندن
 به‌وان به‌تایبه‌تی له‌و لایه‌نه‌دا، چونکه ئه‌و تایبه‌تمه‌ندیانه‌یان باسکراون که بۆته
 هۆی له‌ناوچونیان.

وه ئه‌گه‌ر ئه‌و گێرانه‌وانه لاوازیشبن ئه‌وا ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نین که پێشین ئینکاریان
 له‌و جۆره‌ کرده‌وانه کردووه و له‌ نێوانی خۆیاندا باسی ئینکاری کردنیان کردووه و
 دانیان ناوه به‌وه‌دا که تاوانه‌و ناکۆکیان نه‌بووه له‌سه‌ری.

ئه‌وه‌ی جیگه‌ی تێرمانه‌ ئه‌وه‌یه که چه‌پله هه‌میشه له‌گه‌ڵ فیکه‌دا باسکراوه،
 ئه‌وه‌که‌سانه‌ی که باسی ئه‌وه‌یان کردووه که نه‌ریتیک بووه له‌ نه‌ریته‌کانی قه‌ومی
 لوط له‌گه‌ڵ فیکه‌دا باسیان کردووه.

وه له نایه‌ته‌که‌ی پیشه‌وه‌دا به‌ه‌مان شیوه: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ (۳۵) واته: چه‌پله‌و فیکه.

نیستاش ئه‌و دوو کرده‌وه‌یه نه‌ریتی بی‌یاوه‌په‌کانه که هه‌میشه پی‌که‌وه لیانده‌ده‌ن، هه‌ر به‌و شیوازه‌ش لیانده‌وه گو‌یزراونه‌ته‌وه بو‌ ناو موسولمانان چونکه زۆربه‌ی جار هه‌رگو‌یت له چه‌پله‌ بو‌ ده‌ست به‌جی گو‌یت له فیکه‌ش ده‌بی‌ت. والله المستعان.

به‌لگه‌ی چواره‌م:

له‌راستیدا چه‌پله‌ یه‌کی‌که له کرده‌وه‌کانی ئافره‌ت، وه له شه‌رعیشدا قه‌ده‌غه‌کراوه که پیاو خۆی بچوینیت به ئافره‌ت، له هه‌ردوو کتیبه‌ سه‌حیحه‌که‌دا هاتوو له هه‌دییسی (سه‌هل ی کوری سعد رضی‌الله‌عنه) که ده‌لێت: پی‌غه‌مبه‌ر صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم‌علیه‌وسلم (ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُصَلِّحَ بَيْنَهُمْ، فَحَانَ وَقْتُ الصَّلَاةِ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ، فَجَاءَ رَسُولَ اللَّهِ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم‌علیه‌وسلم وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ فَصَفَّقَ النَّاسَ وَأَكْثَرُوا مِنَ التَّصْفِيقِ حَتَّى نَفَثَ أَبُو بَكْرٍ فَرَأَى النَّبِيَّ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم‌علیه‌وسلم فَتَأَخَّرَ وَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم‌علیه‌وسلم وَفِي آخِرِهِ قَالَ النَّبِيُّ صلی‌الله‌عنه‌وآله‌وسلم‌علیه‌وسلم (مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمْ مِنَ التَّصْفِيقِ، مَنْ رَأَيْتُمْ شَيْءًا فِي الصَّلَاةِ فَلْيُسَبِّحْ، فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ انْتَفَتَ إِلَيْهِ، وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ).^(۱)

۱ أخرجه مالك (۱/۱۶۳ رقم ۳۹۰) والشافعي (۱/۵۴) وأحمد (۵/۳۳۸ رقم ۲۲۹۱۴) والبخاري (۱/۲۴۲ رقم ۶۵۲) ومسلم (۱/۳۱۶ رقم ۴۲۱) وأبو داود (۱/۲۴۷ رقم ۹۴۰) والنسائي (۱/۲۸۰ رقم ۸۵۹).

واته: پیغه‌مبەر ﷺ چو بۆلای هۆزی عه‌مروی کورپی عه‌وف تاکو ته‌بایی بخاته نیوانیان، ئیتر کاتی نوێژها‌ت و ئه‌بوبه‌کر ﷺ پێشنویژی بۆ خه‌لکه‌که‌ کرد، پاشان پیغه‌مبەر ﷺ ها‌ته‌وه کاتی‌ک ئه‌وان له‌ناو نوێژدا‌بوون، خه‌لیش- بۆ ئا‌گادار‌کردنه‌وه‌ی ئه‌بوبه‌ک ر‌ﷺ- ده‌ستیان کرد به‌ چه‌پله‌لیدان و چه‌پله‌یه‌کی زۆریان لیدا، تاکو ئه‌بوبه‌کر ئاورپی دایه‌وه‌و پیغه‌مبهری بینى ﷺ، بۆیه‌ ها‌ته‌ دوا‌وه‌و پیغه‌مبهر ﷺ چوه‌ پێشه‌وه‌، له‌ کۆتا‌یدا پیغه‌مبهر ﷺ فه‌رموی: ئه‌وه‌ بۆچی ده‌تانبینم چه‌پله‌یه‌کی زۆرتان لیدا، هه‌رک‌س کارێکی بۆها‌ته‌ پێش له‌ناو نوێژدا‌ با (سبحان الله) بکات ئیتر ئه‌گه‌ر (سبحان الله) ی کرد ده‌روانن بۆی، چونکه‌ له‌راستیدا چه‌پله‌لیدان بۆ ئافه‌ره‌ته‌.

ئهم فه‌رموده‌یه‌ له‌ چه‌ند رویه‌که‌وه‌ به‌ لگه‌ی حه‌رامی‌تی چه‌ پله‌ی تیدا‌یه‌:

یه‌که‌م: پیغه‌مبهر ﷺ قه‌ده‌غه‌ی لیکردن که‌ چه‌پله‌ لیبده‌ن، هه‌رکه‌ سیش ده‌لیت ته‌نها له‌ ناو نوێژدا‌ قه‌ده‌غه‌ی لیکردوون ئه‌وا ده‌بی‌ت به‌ لگه‌یه‌ک به‌ینیت که‌ له‌ده‌ره‌وه‌ی نوێژ پێگه‌ی پیداو.

دووهم: هۆکاری قه‌ده‌غه‌کردنه‌که‌ی پونکرده‌وه‌ که‌ فه‌رموی (إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ) ئه‌و هۆکاره‌ش هۆکارێکی گشتیه‌ نه‌ک ته‌نها له‌ناو نوێژدا، چونکه‌ وشه‌ی (إِنَّمَا) ئامرازی (الْحَصْر) ه‌ واتا گشتگیره‌. وه‌ پیغه‌مبهر ﷺ نه‌هی لیکردوین که‌

خۆمان بچوینین به ئافره‌تان له و فه‌رموده سه‌حیحه‌دا که ده‌فه‌رموئیت: (لَعَنَ اللَّهُ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ وَالْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ) ^(۱).

واته: خوای گه‌وره له‌عنه‌تی کردووه له و ئافره‌تانه‌ی که خۆیان ده‌چوینین به پیاوان، وه‌له‌و پیاوانه‌ش که خۆیان ده‌چوینین به ئافره‌تان.

سییه‌م: ئه‌وه‌نده‌ی من بزانی له شه‌رعه‌دا ته‌نها له دوو جیگه‌دا نه‌بیئت باسی چه‌پله‌لیدان نه‌هاتووه: -

جیگه‌ی یه‌که‌م: چه‌پله‌لیدانی بی‌باوه‌په‌کان له په‌رسته‌نه‌کانی‌اندا، که له‌پیشه‌وه باسکرا. وه‌ فه‌رموده‌کانیش بون به‌به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ی که قه‌ده‌غه‌یه خۆچواندن پێیان له‌و کرده‌وه‌کانی‌اندا.

جیگه‌ی دووهم: چه‌پله‌لیدانی پیاوان له ناو نوێژه‌که‌یاندا که له‌و فه‌رموده‌یه پیشه‌وه‌دا باسکرا، ئه‌و قه‌ده‌غه‌کردنه‌ی پێغه‌مبه‌ریش ﷺ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر حه‌رامی‌تی چونکه هۆکاره‌که‌ی رۆنکرده‌وه که ئه‌وه یه‌کیکه له کرده‌وه‌ی ئافره‌تان، وه به‌په‌هایی حه‌رامه بو پیاوان.

وه له‌هیچ جیگه‌یه‌کدا له‌شه‌رعه‌دا نه‌هاتووه که دانی نابیئت به چه‌پله‌لیداندا، ئه‌وه‌ش به‌لگه‌ی ئه‌وه‌یه که له‌بنه‌چه‌دا قه‌ده‌غه‌یه.

^۱ صحیح الترغیب والترهیب - الألبانی. (۲۰۶۸).

(شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةَ . رَحِمَهُ اللَّهُ .) (٥٦٥/١١) فهرمويه‌تی: (وَأَمَّا الرَّجَالُ عَلَى عَهْدِهِ فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ يَضْرِبُ بِدُفٍّ، وَلَا يُصَفِّقُ بِكَفِّ؛ بَلْ قَدْ ثَبَتَ عَنْهُ فِي الصَّحِيحِ أَنَّهُ قَالَ : " التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ، وَالتَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ . وَلَعَنَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ، وَالمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ " . وَلَمَّا كَانَ الْغِنَاءُ، وَالضَّرْبُ بِالْدُفِّ، وَالْكَفِّ مِنْ عَمَلِ النِّسَاءِ، كَانَ السَّلْفُ يُسْمُونَ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنَ الرِّجَالِ مُحَنَّنًا، وَيُسْمُونَ الرِّجَالَ الْمُعْتَنِينَ مُخَانِئِنًا، وَهَذَا مَشْهُورٌ فِي كَلَامِهِمْ). ته‌واو

واته: به‌لام پیاوانی سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر ﷺ هیچ کامیکیان ده‌ی لینه‌داوه، وه‌چه‌پله‌ی لینه‌داوه، به‌لکو لینه‌وه گی‌ردراوه‌ته‌وه له سه‌حیحه‌کاندا که فهرمويه‌تی "چه‌پله‌ بۆ ئا‌فره‌تانه‌و سبحان الله کردن بۆ پیاوانه" وه "له‌عنه‌تی کرووه له‌و ئا‌فره‌تانه‌ی که خۆیان ئه‌چوینن به‌ پیاوان وه له‌و پیاوانه‌ش که خۆیان ئه‌چوینن به‌ ئا‌فره‌تان" جا چونکه گۆرانی و ده‌ف لیدان و چه‌پله‌لیدان کاری ئا‌فره‌تان بووه، بۆیه پیشین ئه‌و پیاوه‌ی که ئه‌و کارانه‌ی کردبیت پیاوان گوتوه ژنانی وه به‌ پیاوی گۆرانی بیژیان ده‌گوت ژنانیه‌کان، ئه‌مه‌ش له‌ قسه‌کانیاندا زانراوه).

وه (ابن القيم رحمه الله تعالى) له کتیبی ((الإغاثة) (٢٤٤/١) فهرمويه‌تی: (والله سبحانه لم يشرع التصفيق للرجال وقت الحاجة إليه في الصلاة إذا ناهم أمر بل أمروا

بالعدول عنه إلى التسييح لئلا يتشبهوا بالنساء فكيف إذا فعلوه لا حاجة وقرنوا به أنواعا من المعاصي قولاً وفعلاً). ته‌واو

واته: وه‌خوای گه‌وره ریگه‌ی نه‌داوه به پیاوان له‌کاتی پیوستیدا پیی هه‌ستن، که له‌ناو نو‌یژدا توشی پیوستیه‌ک بوون، به‌لکو فه‌رمانیان پی‌کراوه خو‌یانی لی لابدن و (سبحان الله) بکه‌ن بو‌ئه‌وه‌ی خو‌یان نه‌چو‌ینن به‌ ئافره‌تان، ئاخو‌ چو‌نبیت ئه‌گه‌ر هه‌ستن به‌وکاره له‌کاتی ناپیوستیداو چه‌ندید سه‌رپیچی گو‌فتاری و کرداری تری پی‌وه بلکینن؟.

وه (ابن حجر) له‌ کتیبی (الفتح ۷۷/۳) دا فه‌رمویه‌تی: (وَمُنِعَ الرَّجَالُ مِنَ التَّصْفِيقِ لِأَنَّهُ مِنْ شَأْنِ النِّسَاءِ). ته‌واو

واته: (له‌ پیاوان قه‌ده‌غه‌کراوه که چه‌پله‌ لی‌بدن چونکه کاری ئافره‌تانه).

وه (العزی کوری عبدالسلام) له‌ کتیبی (قواعد الأحكام ۱۸۶/۲) دا فه‌رمویه‌تی: (وقد حرم بعض العلماء التصفيق لقوله عليه السلام (إنما التصفيق للنساء) و(لَعَنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ، وَالْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ). ته‌واو

واته: هه‌ندی‌ک له‌ زانایان چه‌پله‌یان بو‌ پیاو به‌حه‌رام زانیوه له‌به‌ر ئه‌و فه‌رموده‌یه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ که ده‌فه‌رمو‌یت "چه‌پله‌ بو‌ ئافره‌تانه" وه‌"له‌عه‌ته‌ی

کروهه له و ئافره تانهی که خۆیان ئه چوینن به پیاوان وه له و پیاوانهش که خۆیان ئه چوینن به ئافره تان".

وه (ابن الجوزي) له کتیبی (تلبیس إبلیس ۱/ ۳۱۶) دا ده فهرمویت: (وفیه- یعنی التصفیق- ایضا تشبه بالنساء والعافل یأنف من أن یخرج عن الوقار إلى أفعال الکفار والنسوة). ته واو

واته: له چه پله لیداندا خۆچواندنی تیدایه به ئافره تان، وه کهسی ژیر له وه بیزاره که له بهر پزیه وه بروت بۆ کرده وهی بیباوه پان و ئافره تان.

وه (ابن حجر الهیثمی) له کتیبی ((کف الرعاع) ص ۲۹۸) دا فهرمویه تی: (وعبارة الحلیمی یکره التصفیق للرجال فإنه مما یختص به النساء وقد منعوا من التشبه بهن كما منعوا من لبس لذلك اه، وقال الأذرعی: وهو یشعر بتحریمه علی الرجال). ته واو

واته: ئه وه دسته واژه یه "حلیمی" که ده لیت: چه پله لیدان مه گروهه بۆ پیاوان، چونکه ئه وه کاریکی تایبه ته به ئافره تانه وه، به راستی لیان قه ده غه کراوه که خۆیان بچوینن به ئافره تان، وه ک چۆن قه ده غه کراوه که (المزعر) له بهر بکه ن. ته واو). (الأذرعی: ده لیت: ئه ویش واهه ست ده کات که حه رامبیت له سه ر پیاوان).

وه (الشوكاني) له كتيبى (النيل) ۳/ ۱۸۲) دا ده فهرمویت: (قوله "أكثرتم التصفيق" ظاهره أن الإنكار إنما حصل لكثرة لا لمطلقه ولكن قوله "إنما التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ" يدل على منع الرجال منه مطلقاً). ته واو

واته: كه ده فهرمویت "چه پله تان زۆر لیدا" به پوكهش وادياره كه قه ده غه كردنه كه ی ته نها له زۆر لیدانه كه ی بیّت، نهك به په هایى. به لام كه ده فهرمویت "به پراستی چه پله لیدان بو ئافره تانه" به لگه یه له سه ر ئه وه ی كه پیاوان لییان قه ده غه كراوه به ته واوی.

ئه گهر گوترا ئایا دروسته بو ئافره تا كه چه پله لیبدن؟ به پیچه وانه ی پیاوانه وه؟

له وه لامدا ده لیین: نه خیر دروست نییه چه پله لیبدن جگه له وه جیگایانه نه بیّت كه له شه رعدا ریگه ی پیدراوه، (وهك ئاگادار كردنه وه له ناو نوێژدا) له بهر گشتگیری به لگه ی قه ده غه كردنی چه پله .

به‌لگه‌ی پینجه‌م:

چه‌پله پینچه‌وانه‌ی رپیره‌وی پیغه‌مبه‌رو ﷺ سه‌حابه‌یه ﷺ، چونکه به‌هیچ شیوه‌یه‌ک له‌وانه‌وه بۆمان نه‌گپدر او‌ه‌ته‌وه هه‌رکاتیک شتیکیان پی باش بوبیت چه‌پله‌یان لیدابیت، به‌لکو هه‌رکاتیک شتیکیان پی باش بوبیت به‌گوته ده‌ریان‌برپوه‌یان به (الله اکبر) کردن و زیکری خوا، به‌لگه‌شمان له‌سه‌رئه‌مه زۆره:

ئه‌وه فه‌رموده‌یه‌ی که‌له هه‌ردوو کتیبه‌ سه‌حیحه‌که‌دا هاتوو له (أبو إِسْحَاقَ) هوه له (عَمْرُو ی کورپی مِیْمُونِ) له (عَبْدِ اللَّهِ) وه « أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبْعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ » قَالَ فَكَبَّرْنَا . ثُمَّ قَالَ « أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ » قَالَ فَكَبَّرْنَا . ثُمَّ قَالَ « إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ ».

واته: به‌وه قابل نابن که چاره‌کیکی خه‌لکی به‌هه‌شت ئیوه‌بن؟. ده‌لئیت: ئیمه‌ش "له‌خۆشیدا" گوتمان: (الله اکبر) پاشان فه‌رموی: (قایل نابن که یه‌ک له‌سه‌رسیی خه‌لکی به‌هه‌شت ئیوه‌بن؟) ده‌لئیت: ئیمه‌ش "له‌خۆشیدا" گوتمان: (الله اکبر) پاشان فه‌رموی: (قایل نابن که ئیوه نیوه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت بن؟) ده‌لئیت: ئیمه‌ش "له‌خۆشیدا" گوتمان: (الله اکبر).

وه له‌کتیبی سه‌حیح و جگه‌له‌ویشدا هاتوو له (أَسْمَاءُ ی کچی أبو بکر) هوه چیرۆکی له دایک بونی (عبد الله ی کورپی الزبیر) که یه‌که‌م که‌س بوو له ئیسلامدا دوا‌ی هاتنی پیغه‌مبه‌ر بۆ مه‌دینه له‌دایک بوو، چونکه جوله‌که‌کان ده‌یانگوت

ئیمه‌ج‌ادومان له موسولمانه‌کان کردووه ئیتر مندالی کورپان نابیت، (له‌هه‌ندیك ریوایه‌تدا هاتووه): (فَكَبَّرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ وَلَدَ عَبْدُ اللَّهِ تَكْبِيرًا وَاحِدَةً حَتَّى ارْتَجَّتْ الْمَدِينَةَ).

واته: كه عبدالله له‌دايك بوو ئیتر ئه‌سحابه‌كان يهك "الله أكبر" یان كرد هه‌موو مه‌دینه له‌ریه‌وه.

وه له‌چیرۆکی موسولمان بونی (عومه‌ری کورپی خه‌تاب) دا كه له‌کتیبي سیره‌کاندا هاتووه، ده‌لیت: کاتیک كه عومه‌ری کورپی خه‌تاب له‌ده‌رگای مالی ئه‌رقه‌می دا (وَمَنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي - فَمَا اجْتَرَأَ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَنْ يَفْتَحَ لِي حَتَّى قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (افْتَحُوا لَهُ فَإِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يَهْدِهِ) قَالَ: فُفْتُحَ لِي الْبَابُ، فَأَخَذَ رَجُلَانِ بَعْضُدِي حَتَّى دَنَوْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "أَرْسَلُوهُ" فَأَرْسَلُونِي، فَجَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَأَخَذَ بِمَجَامِعِ قَمِيصِي ثُمَّ قَالَ: (أَسْلِمَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، اللَّهُمَّ اهْدِهِ) فَقُلْتُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: فَكَبَّرَ الْمُسْلِمُونَ تَكْبِيرًا سَمِعْتُ فِي طُرُقِ مَكَّةَ).

واته: هیشتا نه‌یانده‌زانی كه موسولمان بوم، كه‌سیان نه‌یانویرا بین ده‌رگا‌كه‌م لیبکه‌نه‌وه هه‌تا پی‌نهمبه‌ر ﷺ فه‌رموی: "ده‌رگا‌كه‌ی لیبکه‌نه‌وه ئه‌گه‌ر خوای گه‌وره ویستی لیبیت توشی خیری بکات، هیدایه‌تی ده‌دات" ده‌لیت: ده‌رگا‌كه‌یان بو‌کردمه‌وه، ئیتر دوو پیاویان قو‌لیان گرتم تاكو نزيك بومه‌وه له‌ پی‌نهمبه‌ر ﷺ،

ئیتیر پیغه‌مبەر ﷺ فه‌رموی "به‌ری دهن" به‌ریاندام و له‌به‌رده‌میدا دانیشتم، کراسه‌که‌ی گرتم و فه‌رموی: "ئه‌ی کوپ‌ی خه‌تتاب موسولمان به، خوايه هیدایه‌تی بده‌یت" منیش گوتم: شایه‌تی ده‌ده‌م که هیچ په‌رستراویکی به‌حه‌ق نییه‌ الله نه‌بی‌ت وه توش نیردراوی خوايت، ده‌لیت: ئیتیر موسولمانان یه‌ک "الله اکبر" یان کرد له‌هه‌موو ریگاوبانه‌کانی مه‌که‌دا ده‌نگی دایه‌وه.

وه له‌کتی‌بی صحیح دا هاتوو له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (بَيْنَمَا رَاعٍ فِي غَنَمِهِ عَدَا عَلَيْهِ الدِّئْبُ فَأَخَذَ مِنْهَا شَاةً فَطَلَبَهُ الرَّاعِي فَالْتَفَتَ اِلَيْهِ الدِّئْبُ فَقَالَ مَنْ لَهَا يَوْمَ السَّبْعِ يَوْمَ لَيْسَ لَهَا رَاعٍ غَيْرِي وَبَيْنَمَا رَجُلٌ يَسُوقُ بَقْرَةً قَدْ حَمَلَ عَلَيْهَا فَالْتَفَتَتْ اِلَيْهِ فَكَلَّمَتْهُ فَقَالَتْ اِنِّي لَمْ اُحْلَقْ لِهَذَا وَلَكِنِّي خُلِقْتُ لِلْحَرْثِ قَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللهِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَاِنِّي اُومِنُ بِدَلِكِ وَاَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ بِنُ الْحَطَّابِ).^(۱)

واته: پیغه‌مبەر ﷺ فه‌رمویه‌تی: جاریکیان گورگ ده‌یدات له پانه‌مه‌ری شوانی‌ک، وه کاورپ‌ک ده‌فرینیت، کابرای شوانیش شوینی ده‌که‌وی‌ت تالیی بسینیت‌ه‌وه، ئیتیر گورگه‌که ئاورده‌داته‌وه ده‌لیت: رۆژیک دیت هه‌ربو‌خۆم ده‌بی‌ت چونکه هیچ شوانی‌ک نامینیت خۆم ده‌بمه شوانیان. جاریکیشیان کابرایه‌ک مانگایه‌کی پیش خۆی داوه باری لیناوه، مانگا‌که ئاورده‌داته‌وه قسه‌ی له‌گه‌ل ده‌کات، ده‌لیت: من بو ئه‌وه دروست نه‌کراوم من ته‌نها بو جووتکردن

^۱ صحیح البخاری ۲/۲۹۰، صحیح مسلم ۴/۱۴۵۸.

دروستکراوم-ئیتیر که خه‌لکه‌که ئەم به‌سه‌ره‌اتانه‌یان له پیغه‌مبه‌ر بیست- گوتیان
 "سُبْحَانَ اللَّهِ" پیغه‌مبه‌ریش ﷺ فه‌رموی: من باو‌ه‌پر‌م به‌مه‌ه‌یه‌ وه‌ه‌روه‌ها
 ئە‌بو‌به‌کری صدیق و عومه‌ری کوری خه‌تتابیش بر‌ویان پی‌ی ه‌یه .

وه له‌کتی‌بی سه‌حیحی موسلمدا ه‌اتووه: له (جابر بن سمرة) که ده‌لێت له
 پیغه‌مبه‌رم بیست ﷺ که فه‌رموی: لَا يَزَالُ هَذَا الدِّينُ عَزِيْرًا إِلَى اثْنَيْ عَشَرَ خَلِيْفَةً, زاد
 أبو داود (فَكَبَّرَ النَّاسُ وَضَجُّوا) (١).

واته: ئەم دینه به‌ بالاده‌ستی ده‌می‌نیته‌و تا‌کو سه‌رده‌می دوانزه‌ خه‌لیفه‌). (ئیتیر
 خه‌لکه‌که له‌خوشیدا "الله أكبر" یان کردوو بو‌به‌ه‌راو‌وریا).

وه‌جگه‌ له‌مه‌ش ده‌قی ترمان زۆرزۆره‌، ه‌ه‌موشیان به‌لگه‌ن له‌سه‌ر ئە‌وه‌ی که
 پێ‌ره‌وی پیغه‌مبه‌رو ئە‌سه‌به‌کانی (الله أكبر) و (سبحان الله) کردن بو‌وه ئە‌گه‌ر بیان
 ویستایه‌ ئە‌وه‌ ده‌ربێرن که کارێکیان پی‌ی باشبو‌ویت یان سه‌رسامی کردبن، وه
 چه‌په‌له‌لیدان له‌ پێ‌ره‌وی ئە‌وان نه‌بو‌وه، وه‌ خ‌وای گه‌وره‌ش ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿لَقَدْ كَانَ
 لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرًا﴾
 ﴿الاحزاب﴾.

١ أخرجه مسلم (٣/٦).

واته: به‌راستی پیغه‌مبهر باشترین سه‌رمه‌شقه بو‌تان, بویه‌کێک که مه‌به‌ستی خواو پۆژی دوایی بی‌ت و یادی خودا زۆربکات).

وه پیغه‌مبهریش ﷺ فه‌رمویه‌تی: (عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، عَصُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَّاجِدِ)^(۱).

واته: له‌دوای خۆم ده‌ستبگرن به‌ سوننه‌تی من و سوننه‌تی خه‌لیفه‌ پیگه‌یشتوو هیدایه‌تدراوه‌کانه‌وه توند به‌ ددانه‌کانتا بیگرن.

جا وه‌ک باسکرا ئه‌وه رپیره‌وی پیغه‌مبهره ﷺ ئه‌صحابه‌کانی‌تی ﷺ، وه ئه‌و چه‌پله‌لیدانه‌ش رپیره‌وی بیباوه‌ره‌کانه، ئایا چۆن ئه‌وه‌ی بی‌ نرخه‌ ده‌گۆردریته‌وه به‌وه‌ی که به‌نرخه، چۆن رپیره‌وی باشترین دروستکراو(ﷺ) وازلیده‌هینریت بو رپیره‌وی بیباوه‌رو هاوه‌ل‌بریارده‌رو قه‌ومی لوط؟!.

به‌لگه‌ی شه‌شه‌م:

به‌راستی چه‌پله‌لیدان کرده‌وه‌یه‌کی سوک و رسواکه‌ره‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌فامی و گه‌مزهی ئه‌وه‌که‌سه‌ی که لیدانه‌دات، چونکه ئه‌وه‌کرده‌وه‌یه هه‌موو فیتره‌تیکی پاک

۱ قطعة من حديث صحيح من حديث العرياض بن سارية: « رواه ابن أبي عاصم (٥٤) وأبو داود (٤٦٠٧) والترمذي (١٨١٦) وقال : حسن صحيح ، وابن ماجه (٤٢ - ٤٤) وابن حبان (١٠٢ موارد) والدارمي (١ / ٤٤ - ٤٥) والحاكم (١ / ٩٥) وقال : صحيح ليس له علة وأقره الذهبي . وانظر للتوسع في تحريجه ولشرحه النفيس "جامع العلوم والحكم" لابن رجب (ص ٢٢٥ - ٢٣٦) . وصححه الألباني.

به قیزه‌ونی ده‌زانیت، ئه‌گه‌ر به‌لگه شه‌رعیه‌کانیش نه‌زانیت، بویه به‌دریژایی میژو ئه‌وانه‌ی که ئه‌و کاره‌ده‌که‌ن که‌سانیک‌ی زۆرخراپ بوون، بویه له‌هه‌ر سه‌رده‌می‌کدا سه‌ری هه‌ل‌دابیت ده‌ست به‌جی زانایانی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ریگریان لی‌کردووه.

گێڕدراوه‌ته‌وه که یه‌کیک بووه له‌ کرده‌وه‌کانی قه‌ومی لوت، وه‌ک له‌ پیشه‌وه‌ باسکرا.

وه‌ نه‌ریتی بی‌باوه‌په‌کانی مه‌که‌که‌ بووه له‌ نوێژه‌کانیاندا، بویه خوای گه‌وره سه‌رزه‌نشتی کردون له‌سه‌ری.

وه‌کاتیک که ئه‌صحابه‌کان له‌ نوێژدا لیاندا پی‌عه‌مبه‌ر ﷺ ریگری لی‌کردن.

ئه‌و کرده‌وه‌یه له‌ ناو صۆفیه‌ بیده‌چه‌ییه‌کاندا بلاوه بویه زۆرینه‌ی زانایان دابه‌زیونه‌ته سه‌ریان، وه‌ک: ابن‌الجوزی فی‌ تلبیسه، وابن‌الصلاح فی‌ فتاویه، والعز بن عبد‌السلام فی‌ قواعد، وشيخ الإسلام فی‌ کثیر من‌ المواضع، وابن‌القيم فی‌ الإغاثه، وغیرهم.

وه‌ چه‌پله‌لیدان کرده‌وه‌ی ژنانه‌کان بووه وه‌ک (شیخ الإسلام) له‌ پیشینه‌کانمانه‌وه بوی نه‌قل‌کردوین.

وه هه‌روه‌ها له نه‌ریتی کافره‌کانی ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی خو‌شمانه کاتی سه‌رسامی و به‌باش‌زانینی شتی‌ک چه‌پله‌لیده‌ده‌ن، بۆیه زانایان رِیگریان کردووه و فه‌تواکانیشیان بلاو بونه‌ته‌وه ده‌رباره‌ی هه‌رامی‌تی له‌م سه‌رده‌مه‌ماندا.

بۆیه که‌سی‌ک نابینیت که راست‌گۆو دامه‌زراوبی‌ت له‌دیندا که‌وتبی‌ته ناو ئه‌و ده‌رده‌وه، به‌لکو به‌دریژایی میژو هه‌ر زانایه‌ک ده‌بینیت به‌رپه‌رچی ئه‌و نه‌ریته‌ی داوه‌ته‌وه، ئه‌وانه‌ش هه‌موی به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ن که ئه‌و کاره هه‌رامه‌و دروست نییه. والله المستعان.

جا ئه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی سه‌روهه جی‌گیر بوون ئه‌وا ئه‌و به‌لگه‌یه‌ی که (ئه‌و شیخه) داوای کردبوو ئاشکرا ده‌بی‌ت: که ده‌لێت: (ئه‌و که‌سه‌ی که واده‌بینی‌ت چه‌پله‌لیدان دروست نییه پێش هه‌مو شتی‌ک پێویسته به‌لگه‌ی شه‌رعی پێبی‌ت).

ئیمه‌ش به‌راستی چه‌ند جوړی‌ک به‌لگه‌ی هه‌رامی‌تی چه‌پله‌مان هینایه‌وه.

وه که ده‌لێت: به‌لام ئه‌وکه‌سانه‌ی که پێیان وایه ئه‌وکاره هێچی تیدانیه‌و ده‌بی‌ته‌مایه‌ی هاندانی قوتابیه‌کان و سه‌رنج راکیشانیان ئه‌وا نابی‌ت رِیگریان لی‌بکری‌ت.

ئه‌وا پونکرایه‌وه که چه‌پله‌لیدان خراپه‌یه‌که‌و شه‌رع به‌خرایی داناوه له قورئان و هه‌دیسدا وه زانایان یه‌ک له‌داوای یه‌ک رِیگریان لی‌کردووه و به‌هه‌رامیان داناوه به‌دریژایی میژو، بۆیه هاندانی قوتابیان و سود پی‌گه‌یاندنیان به‌پێچه‌وانه

بونه‌وه‌ی پێپه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ رازی بون به پێپه‌وه‌ی بیباوه‌ران نایه‌ته‌دی، که ئه‌و کاره وه‌ک له‌پیشه‌وه باسکرا پێپه‌وه‌ی بیباوه‌رانه له په‌رستن و نه‌ریتیاندا، بۆیه هه‌رشتی‌ک له‌شه‌رعه‌دا پێگه‌ری لێ کرابیت ئه‌وا له‌سه‌ر موسولمانیش پێویسته که به‌گوێه‌ی توانای خۆی پێگه‌ری لێبکات، به‌به‌لگه‌ی ئه‌و فه‌رمایشته‌ی خۆی گه‌وره که ده‌فه‌رمووت: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ (آل عمران).

واته: ئێوه باشته‌ترین تاقم و ده‌سته‌ن که خۆی گه‌وره بۆ خه‌لکی به‌دهیه‌نانون چونکه فه‌رمان ده‌که‌ن به‌باشه‌و پێگه‌ری ده‌که‌ن له‌خراپه وه باوه‌رتان به‌خۆی تاکوته‌نها هه‌یه.

وه له‌فه‌رموده‌ی (أبو سعید الخدری) هاتوه که له کتیبی (مسلم) دا ریوايه‌ت کراوه پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)^(١).

واته: هه‌رکه‌س له ئێوه کاریکی ناپه‌سه‌ندی بینی با هه‌ولبه‌دات به‌ده‌ست بیگو‌رپیت، ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی با به‌زوبان بیگو‌رپیت، وه ئه‌گه‌ر هه‌رنه‌یتوانی با به‌دلی پێی ناخۆش بیت، ئه‌مه‌ش لاوازه‌ترین ئیمانیه.

^١ رواه مسلم (الإيمان / ٧٨ ، ٧٩) .

جگه له‌مه‌ش چه‌ندین ده‌قی ترمان هه‌یه که به‌لگن له‌سه‌ر واجب بونی ریگری کردن له‌خرابه.

وه که ده‌لئیت: چونکه ئه‌وه‌ی که بیباوه‌ره‌کان کردویانه ئه‌وه بووه فیکه‌و چه‌پله‌یان لای مالی خوادا لیداوه له بری نویژو پارانه‌وه، نه‌ک له‌کاتی سه‌رسام بون و به‌باش زانینی شتی‌ک، تا‌کو بگوتریت هه‌رکاتی‌ک موسولمانیش له‌کاتی سه‌رسام بون و به‌باش زانینی شتی‌کدا چه‌پله‌ی لیدا ئه‌وا خو‌ی چواندوه به بیباوه‌ره‌کان. چونکه له راستیدا خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ (الأنفال).

ئه‌وا له‌سه‌روهه بو‌مان ر‌ونکرده‌وه که ئه‌وه راست نییه، چونکه مه‌رج نییه له خو‌چواندا به بیباوه‌رانه‌وه له ر‌واله‌تی کاره‌کانیاندا هه‌مان نیتی ئه‌وانیشی له‌گه‌لدابیت، وه هه‌روه‌ها ئه‌وه‌شمان سه‌لماند که چه‌پله‌ هه‌رچه‌نده له ر‌ابوردودا په‌رستن بووه به‌لام ئیستا نه‌ریتیان‌ه‌و ئه‌مه‌ش شتی‌کی زانراوه، ئه‌م باسه‌شم به‌دریژی باسکرد له سی‌لایه‌نه‌که‌ی سه‌روه‌دا ده‌توانیت بیانخوینیته‌وه.

ئه‌مه‌و داواکارم له خوی گه‌وره که حه‌قمان به‌ح‌ق نیشان بدات و شوین که‌وتنیمان پی‌ببه‌خشی‌ت، وه ناحه‌قمان به‌ناح‌ق نیشان بدات و دورکه‌وتنه‌وه‌یمان پی‌ببه‌خشی‌ت، وه بمانگێریت به‌وانه‌ی که چی قسه‌ده‌بیستن شوین هه‌ره‌باشه‌که‌ی ده‌که‌ون.

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله و صحبه أجمعین.